

В статье рассмотрены проблемы повышения эффективности функционирования продовольственной сферы и региональной хозяйственной системы на основе использования инновационно-инвестиционной модели развития пищепродовольственного комплекса регионального уровня.

Ключевые слова: региональный пищепродовольственный комплекс, мультипликатор, инновационно-инвестиционная модель развития, развитие.

The article discusses the problem of improving the efficiency of the food sector and regional economic systems through the use of innovation and investment model of development Foodstuff complex regional level.

Key-words: region Foodstuff complex, multiplier, The innovation and investment model of development, development.

Дата надходження в редакцію: 26.01.2012 р.

Рецензент: к.е.н., професор В. М. Жмайлов

УДК 631.158

НАРОЩЕННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ВІД ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ГАЛУЗІ РОСЛИНИЦТВА

Л.О. Дашутіна, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

С.Ю. Лях, Сумський національний аграрний університет

У статті розкрито суть понять «інновації» та «інноваційна діяльність». Досліджено інструменти реалізації інноваційних заходів та проаналізовано ефективність їх застосування. Розглянуті сучасні умови застосування інновацій на прикладі конкретних підприємств, а також проаналізовані показники ефективності впровадження інновацій у рослинництво.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нестабільна політична ситуація на теренах української державності, нестійка і несформована законодавча база (наприклад Закон України «Про ринок землі в Україні»), не спроможна підвищувати економічну стабільність, запровадження відкритості ринків на території нашої держави, менталітет людини пострадянського світогляду, невміння правильно вести бізнес – ось ці причини, які найближчим часом потрібно подолати в контексті розгляду української проблеми запровадження інноваційної техніки і технологій у сільське господарство і збільшення інвестицій в нашу країну загалом. Внаслідок зниження платоспроможності товаровиробників у сільському господарстві спостерігається спад рівня технічної забезпеченості, темпів оновлення матеріалотехнічної бази. Це приводить до здійснення неповного обсягу технологічних операцій та проведення їх із запізненням, що, в свою чергу, зумовлює зниження врожайності сільськогосподарських культур, зменшення обсягів продукції, зниження її якості, значних затрат і підвищення її собівартості. А також до нездатності конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринку.

Запровадження інноваційних технологій в технологічну, маркетингову та організаційну сферу сприяє економічній та соціальній ефективності сільськогосподарського виробництва. Вирішення проблем активізації інноваційної діяльності підприємств - головна запорука здійснення успішних ринкових реформ. Крім того, досвід розвинутих країн свідчить, що вихід з економічної кризи неможливий без активізації інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність є важливою складовою прискорення розвитку сільського господарства. Її результативність залежить від професійного рівня наукових кадрів та спеціалістів сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблемі інноваційної діяльності та організаційно-економічному механізму ведення сільськогосподарського виробництва в аграрних підприємствах присвячені праці відомих вчених-економістів, зокрема: В.Г. Андрійчука, А.П. Гайдуцького, О.І.Дація, М.Ф. Кропивко, В.Я. Амбросова, М.Я. Дем'яненко, І.В. Курцева, Г.М. Ніконова, П.Т. Саблука та ін.

Формулювання цілей статті. Виявлення позитивних сторін, щодо застосування інноваційних технологій в аграрному виробництві.

Викладення основного матеріалу дослідження. Ефективний розвиток сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах ґрунтується на нових інноваційних принципах господарювання. Сутність інноваційної діяльності полягає у поєднанні поступального розвитку науки, техніки й аграрного виробництва.

Нововведення – це новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, також організаційно – технічні рішення виробничого, адміністративного та комерційного характеру, що суттєво поліпшують структуру та якість виробництва. Процес застосування вперше в виробництві нових наукових здобутків започатковує інноваційну діяльність.

Згідно із законодавством України інноваційна діяльність – це діяльність, спрямована на вико-

ристання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [4].

Розвиток інновацій сільськогосподарських підприємств може здійснюватися також через взаємодію зовнішнього та внутрішнього середовищ, через розвиток складових внутрішнього середовища та існуючого ресурсного потенціалу. В умовах нестабільного зовнішнього середовища (економічна, політична нестабільність; недосконала фінансово-кредитна система; несприятливий інвестиційний клімат) інноваційний розвиток здійснюється переважно на великих підприємствах завдяки власним фінансовим можливостям. Покращення ситуації можливе лише за умови формування системи механізмів залучення іноземних фінансових ресурсів з боку держави

Основним продуцентом новацій для сільського господарства нині є мережа науково-дослідних інститутів УААН та Міністерства аграрної політики України. Найбільш поширеними новаціями є: нові сорти та гібриди рослин і породи тварин, штами мікроорганізмів, марки і модифікації сільськогосподарської техніки, технології, хімічні та біологічні препарати (вакцини), економічні розробки (документально оформлені методики, різні рекомендації тощо).

Також слід відмітити інструменти, за допомогою яких реалізуються інноваційні заходи (рис. 1).

Рис.1. Інструменти реалізації інноваційних заходів

Отже, керівництво підприємства повинно бути зацікавленим в розвитку інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність у сільському господарстві має певні особливості, пов'язані із його специфікою, а саме: наявністю живих організмів, сезонністю та підвищеними ризиками тощо. Із впровадженням новацій у галузь види продукції, як правило, не змінюються, тільки набувають покращених властивостей (наприклад, вища врожайність зернових). Інноваційну діяльність у сільському господарстві запропоновано розглядати на чотирьох етапах: розробка новацій, їх апробація та перевірка, відтворення новацій, а також впровадження їх у виробництво.

Апробацію та перевірку отриманих зразків здійснюють наукові установи і спеціальні державні установи й організації. Відтворення новацій у сільському господарстві здійснюють насінницькі господарства (вирощування елітного та репроду-

кційного насіння нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур); племінні заводи (розведення чистих порідних ліній тварин).

Державна підтримка інноваційної діяльності у розвинених країнах світу здійснюється через систему економічних механізмів, зокрема, податкового і патентного регулювання. До основних елементів державної податкової підтримки інноваційної діяльності в зарубіжних країнах належить: відстрочення податкових платежів у разі виникнення додаткових витрат на інноваційні цілі; зменшення податку на суму приросту витрат на інноваційні цілі; звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів протягом декількох років; пільгове оподаткування дивідендів, отриманих по акціях фірм, які здійснюють інноваційну діяльність; зниження ставок податку на прибуток з метою спрямування резервних коштів на замовленні державою та спільні науково-дослідні й дослідно-конструкторські розробки; надання пільг по проєктах, що виконуються за пріоритетними програмами; зменшення прибутку, що підлягає оподаткуванню, на суму вартості приладів й устаткування, переданих вищим навчальним закладам, вирахування з прибутку до оподаткування внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій; зарахування частини податку з прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з подальшим використанням на інноваційні цілі. В Україні застосовується лише остання пільга, чого, звичайно, недостатньо.

Аграрні компанії України з кожним роком все активніше переходять на нові технології вирощування сільськогосподарських культур. Результати опитування 250 досить великих аграрних підприємств України, проведеного маркетинговим агентством «AgriSurvey» Асоціації «Український клуб аграрного бізнесу», показують чітку тенденцію переходу господарств на мінімальну і комбіновану обробку ґрунту. Так, наприклад, 20% аграрних компаній вже перейшли на мінімальний обробіток ґрунту, а 62% поки що комбінують класичну, мінімальну і no-till технології, але планують поступово переходити на мінімальну. У чистому вигляді no-till технології обробки ґрунтів використовують лише 2% опитаних господарств України. В той же час, 16% агропідприємств використовують класичну глибоку оранку [5].

Також, досить широкого застосування в європейських країнах набуло використання Precision Farming технологій, що перекладається як - високоточне землеробство. Його розділяють на такі складові:

- 1.Точне керування технікою.
- 2.Аналіз та управління факторами, що впливають на родючість ґрунту.
- 3.Планування, контроль та аналітика.

Все це комплекс заходів, що дозволяють накопичувати об'єктивну інформацію, аналізувати її

та приймати швидкі та ефективні рішення. Засоби точного керування технікою можна представити у наступному вигляді (рис. 2).

Рис.2. Прилади точного керування технікою в сільському господарстві

Найбільш важливим є проблеми, що виникають при роботі в полі. Низька кваліфікація працівників та відсутність бажання працювати, негативно впливають на прибуток підприємства. Точне керування технікою знижує вплив людського фактору на якість роботи, хоча і не виключає його зовсім. Не менш важливим є практично повна відсутність достовірної інформації про землю в обробку, а саме - відсутність точних розмірів орендованих площ та їх якісних характеристик. Ці дані надзвичайно важливі для спеціалістів, що роблять прогнози та аналізують урожайність, і є базою для розробки технологічних карт по кожному конкретному полю та культурі, інакше – перевитрат не уникнути.

Обладнання системами паралельного водіння, працює на українських полях вже сьогодні. Починаючи від найпростіших, з ручним керуванням та вартістю від 15 тис. грн., до складних автотілотів, що мають реальну точність цілком достатню для вирощування просапних культур. Нижче наведений приклад роботи такого обладнання (рис.3).

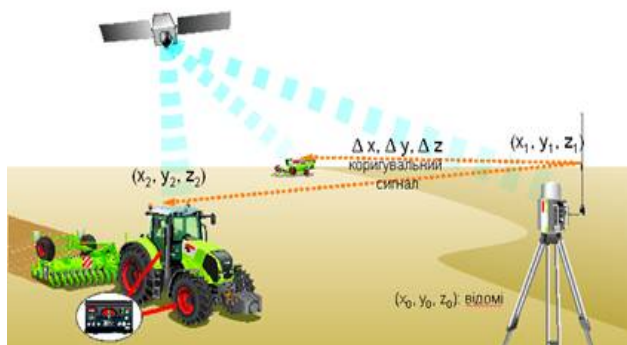

Рис.3. Принцип роботи системи паралельного водіння

Використання даної технології дозволить економити засоби захисту рослин, паливе та робочий час [5].

Також інноваційна діяльність підприємства помітно впливає на соціальні процеси. Виробництво ефективної інноваційної продукції неодмінно призводить до позитивних змін у соціальному розвитку трудового колективу підприємства.

Аграрні інновації мають ряд особливостей порівняно з інноваціями в інших галузях економіки. Такі як:

- тривалий процес розробки інновацій;
- інновації носять, переважно, поліпшувальний характер;
- дослідження живих організмів;
- провідна роль науково-дослідних установ;
- залежність від природної зони та клімату.

Однією з особливостей є зміна технологій під впливом НТП.

Якщо аграрне підприємство бажає запровадити інновацію у виробництво, то повинне визначити економічну ефективність її використання. Якщо впровадження інноваційного продукту вимагає використання капітальних вкладень, то їхня ефективність визначається показниками, які характеризують ефективність виробничих інвестицій. При цьому надзвичайно важливим є термін окупності капітальних вкладень, необхідних для реалізації інновації [3].

В умовах, коли впровадження інновацій у сільськогосподарське виробництво вимагає лише поточних виробничих витрат, використовують показники, які характеризують економічну ефективність таких інвестицій. Методики визначення економічної ефективності інвестицій при використанні різних інноваційних продуктів мають певні особливості залежно від специфіки інновацій та характеру галузей сільськогосподарського виробництва, в яких вони запроваджуються.

Нижче наведена методика визначення ефективності інновації в галузях рослинництва аграрних підприємств. Важливою інновацією в рослинництві є впровадження ґрунтозахисної безплужної системи обробки ґрунту. Використання поверхневої технології обробки ґрунту є особливо ефективним в південних регіонах нашої країни при вирощуванні зернових культур і зокрема озимої пшениці, посіяної після непарових попередників. При запровадженні поверхневої технології обробки ґрунту замість глибокої відвальної оранки зростають запаси вологи в ґрунті в період посіву озимих культур, що сприяє одержанню дружних сходів і забезпечує сприятливі умови для їхнього росту і розвитку. Крім того, ця технологія вирощування зернових культур запобігає розвитку водної і вітрової ерозії, що є важливим заходом щодо підвищення родючості ґрунту.

Впровадження поверхневої обробки ґрунту сприяє підвищенню урожайності зернових культур, зниженню трудомісткості виробництва та зменшенню витрат на 1 га посіву. Унаслідок цього підвищується продуктивність праці в зерновому господарстві і знижується собівартість 1 ц зерна. В цих умовах підприємство одержує додатковий прибуток на 1 га посіву зернових культур, а також забезпечує підвищення рентабельності виробництва [3].

Отже, економічна ефективність інвестицій при запровадженні поверхневої технології обробки ґрунту визначається масою додаткового прибутку, одержаного з розрахунку на 1 га посіву зернових культур завдяки підвищенню врожайності і зниженню собівартості продукції. При цьому важливе значення має також підвищення рівня рентабельності та зниження трудомісткості виробництва зерна.

За такою методикою можна визначити економічну ефективність і доцільність впровадження інших інновацій в рослинництві, зокрема використання нових біотехнологій, високопродуктивних сортів сільськогосподарських культур в процесі сортооновлення, екологічно безпечних добрив та гербіцидів тощо.

Розвиток інноваційної діяльності вимагає не лише оцінки ефективності інновацій, а також створення економічних механізмів реалізації інноваційної моделі розвитку економіки.

Для активізації інноваційного процесу на мікроекономічному рівні необхідно створювати також творчі колективи, які поєднують зусилля вчених і практиків у розв'язанні нагальних проблем сільського господарства. Позитивний досвід мають нові аграрні формування: "Агроінком" Київської області, "Агродон" і "Екопрод" Донецької області, "Сади України", АТ "Балаклійський", ДГ „Пархомівське” Харківської області. У міру нагромадження досвіду та коштів інноваційні процеси повинні стати основою підвищення ефективності бізнесу в аграрній сфері [2, с. 119].

Висновки. Великий потенціал має аграрна

наука, проте він використовується недостатньою мірою і щороку втрачається. В умовах постійного зменшення обсягів бюджетних коштів на наукові розробки швидкими темпами скорочується чисельність наукових працівників і винахідників, що негативно позначається як на кількості, так і якості новостворюваних розробок. Авторські права на інноваційні розробки недостатньо захищені, а відсутність налагодженої системи економічних відносин між учасниками інноваційного процесу не стимулює впровадження новацій у виробництво. Впровадження та ринкове освоєння новацій стримується також рядом інших чинників, серед яких найвагомішими є низька платоспроможність господарств і відсутність достовірної й повної інформації про новітні вітчизняні наукові розробки в галузі сільського господарства [1, с.88].

Інноваційна діяльність аграрних підприємств є основою динамічного розвитку і підвищення ефективності виробництва. Завдяки інноваційній діяльності господарства значно збільшують виробництво продукції, поліпшують її якість, суттєво підвищують продуктивність праці, забезпечують підвищення конкурентоспроможності та рентабельності виробництва.

На державному рівні повинно бути запровадження пільг у справлянні податків і платежів, бюджетна підтримка кредитування, фінансового лізингу та розвитку програм селекції. Все це створює реальні можливості аграрним підприємствам щодо використання прогресивних технологій в усіх галузях сільськогосподарського виробництва.

Список використаної літератури

1. Єщенко П. Національна економіка потребує інноваційного прискорення // Економіка України. – 2007. - № 2. – С. 87 – 91.
2. Серцева С. В. Інноваційний потенціал як складова економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства / С. В. Сирцева // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2008. - № 4 (47). – С. 115 – 121.
3. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : Підручник.-2-ге вид., доп. і перероблене. К. : КНЕУ, 2002. -624 с.
4. Збарський В. К. Економіка аграрних підприємств : Навч. посібник. / В. К. Збарський, В. І. Мацибора, А. А. Чалий та ін.; За ред. В. К. Збарського і В. І. Мацибори. – К. : Каравела, 2010. – 280 с.
5. www.agroit.com.ua.

В статті раскрыто суть понять «інновації» і «інноваційна діяльність». Исследовано інструменти реалізації інноваційних заходів і проаналізована ефективність їх застосування. Розглянуті сучасні умови застосування інновацій на прикладі конкретних підприємств, а також проаналізовані показники ефективності впровадження інновацій в рослинництво.

Essence of concepts «innovations» and «innovative activity» is exposed in the article. The realization instruments of innovative measures are investigational and efficiency of their application is analyzed. The modern terms of innovations application are considered on the example of concrete enterprises, and also the efficiency indexes of innovations introduction in a plant-grower are analyzed.

Дата надходження в редакцію: 20.02.2012 р.
Рецензент: д.е.н., професор Л.І.Михайлова